

Nyilvánvaló, hogy a faiparnak és az erdőgazdaságnak az integrációja, amely szervezetenként ment végbe, időszerű volt. Azonban a további integrálódási folyamatnak a vállalatok közötti közös anyagi érdekeltségen alapuló formában kell megtörténnie. A vállalatok profiljának és adottságainak megfelelően ez az együttműködés különböző célok érdekében és különböző tartalommal is létrejöhet, de mindenképpen valamilyen közös cél érdekében, értékesítési és műszaki feladatok együttes végrehajtására kell irányulnia. Ily módon elkerülhető a párhuzamosság és az ügyis szűkösen rendelkezésre álló alapok sokkal nagyobb gazdaságossággal használhatók fel. Nem kell megegyezően hangsúlyoznom, hogy ezen belül az összehangolt kereskedelmi munkának van a legnagyobb jelentősége.

Mindezek nélkül nem képzelhető el, hogy olyan minőségi változás jön létre termelésünk színvonalában és struktúrájában, amellyel a fejlett ipari országok rendelkeznek.

HOZZÁSZÓLÁSOK A VITAINDÍTÓ ELŐADÁSHOZ

Halász Aladár:

Speer elvtárs előadásához kapcsolódva *három nagyobb témakörrel*, mégpedig

- egyrészt a fatermékek iránti *igények várható alakulásával*,
- másrészt az igények alapján előttünk álló *kereskedelempolitikai és kereskedelem-fejlesztési feladatokkal*,
- harmadsorban Speer elvtárs által is hangoztatott *együttműködés* és összefogás néhány kérdésével szeretnék foglalkozni.

I.

A várható igényekkel kapcsolatban Speer elvtárs — az EGB előrejelzéseinek adatait felhasználva — részletesen foglalkozott az európai tendenciákkal, s ennek kapcsán többször utalt a felfogyasztás és a nemzeti jövedelem összefüggésére.

Ezzel kapcsolatban érdemes egyértelműen lerögzíteni, hogy *a nemzeti jövedelem és az iparifa fogyasztás színvonala, s annak szerkezete között szoros matematikai kapcsolat van.*

Az EGB távlati előrejelzése alapján végzett számításokkal megállapítottuk, hogy pl. az egy főre jutó papír- és kartonfogyasztás (y) alakulása az egy főre eső, \$-ban kifejezett nemzeti jövedelem (x) függvényében az

$$y = - 16.6 + 0.0794 x$$

lineáris függvény alapján hosszabb távon 94,8%-os biztonsággal, az egy főre jutó lemez- és lapfelhasználás pedig az

$$y = - 102.729 + 41.3263 \log x$$

függvény alapján 88%-os biztonsággal kiszámítható. Ugyanígy a nemzeti jövedelem függvényében matematikailag meg lehet határozni a többi fontosabb iparifa-választékcsoportban várható szükséglet mértékét is.

Ebből következőleg viszont meg lehet állapítani, hogy

- az összes iparifa és az egyes iparifa választékcsoportok fogyasztási színvonalát a gazdasági fejlettség határozza meg;
- az egyes országok fogyasztási színvonalát tehát csak azonos nemzeti jövedelemre való transzponálás után lehet egymással összehasonlítani; végül
- a gazdasági fejlettséggel összefüggésben változik az iparifa fogyasztás szerkezete, az igények mindinkább a magas értékű termékek felé tolnak el.

Semmi meglepő nincs tehát abban, hogy a papír- és kartonfogyasztás gyorsabb ütemben nő, mint a nemzeti jövedelem. Ez a gazdasági fejlődés természetes velejárója. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a papírfogyasztás és a nemzeti jövedelem alakulása között ne lenne határozott és rendkívül szoros függvénykapcsolat. Ennek a függvénynek a koefficiensei azonban mások, mint pl. a fűrészipari termékek fogyasztásának

alakulását jellemző függvényé, mert ez utóbbi termékek fogyasztásának növekedése — ugyancsak a gazdasági fejlődés velejárójaként — messze elmarad a nemzeti jövedelem növekedésétől.

A nemzetközi adatok tehát — a mindenkori gazdasági fejlettség színvonalát és fejlődési ütemét figyelembe véve — alkalmasak arra, hogy azok alapján a hazai iparifa-fogyasztás várható alakulására és összetételére *hosszabb távon* kellő biztonsággal következtessünk.

A küszöbön álló IV. ötéves terv az 1975-ig várható igényeket már konkrétan meghatározza. Célszerű lesz ezeket röviden áttekinteni, hogy ezek alapján a következő ötéves időszakban előttünk álló fatereskedelempolitikai és kereskedelemfejlesztési feladatokat meg tudjuk határozni:

- A tervszámítások szerint 1971—75-ig *összes iparfa fogyasztásunk* a nemzeti jövedelemnél lényegesen lassúbb ütemben, kb. 18⁰/₀-kal, ezen belül a *fenyő- és lombos fűrészáru felhasználás* a nemzeti jövedelemnél ugyancsak lassabban, de az összes iparifa fogyasztásnál gyorsabb ütemben kb. 23—27⁰/₀-kal növekszik.
- A legdinamikusabb fejlődést a terv a *lemez- és lapféleségek fogyasztása* terén irányozza elő: lemezféleségekben mintegy 2-szeres, lapféleségekben 2,2-szeres növekedéssel számol. Mivel a fogyasztás növekedését e termékekben jórészt a terv-időszak folyamán belépő új üzemek termelése alapozza meg, a *rostfaszükséglet* is rendkívüli mértékben, az 1970. évinek — már 1973 körül — közel a 3-szorosára fog növekedni, és eléri a hazai termelésű iparifa 18⁰/₀-át.
- A *papír- és kartonfogyasztás* tervezett 42⁰/₀-os növekedése is — a nemzetközi tendenciákkal egyezően — messze meghaladja a nemzeti jövedelem 32⁰/₀-os növekedési ütemét. A hazai cellulózipari fejlesztés sajnálatos elhúzódnása miatt azonban a *belföldi papírfa felhasználás* terén 1975-ig csak mintegy 18—20⁰/₀-os növekedéssel lehet számolni.
- Ugyanakkor a bányászat lassú, mintegy 6⁰/₀-os fejlődési üteme, és főleg a termelékenységési követelmények egyre szorítóbb hatására mindinkább előtérbe kerülő helyettesítés következtében a *bányászati faanyagok iránti igény* további csökkenésével kell számolni, a terv szerint 1970-hez képest 1975-ig bányafában 24⁰/₀-os, béléspanyagokban legalább 13⁰/₀-os visszaesés várható.
- *Tűzijában* a terv a belkereskedelmi szervek előrejelzése alapján a tervidőszak egész ideje alatt az 1970. évivel azonos mértékű fogyasztással számol.

Faiparunk szerkezetében — a farostlemez- és forgácslapgyártás fejlesztésének eredményeként — *döntő változás következik be:* az 1970. évi kb. 80⁰/₀-ról 71⁰/₀-ra csökken a hagyományos fűrész- és lemezipari technológiával megmunkált, ugyanakkor 18⁰/₀-ról 27⁰/₀-ra nő a fejlett rost- és cellulózipari technológiával feldolgozott faanyagok részaránya.

A felsorolt adatok alapján azt a következtetést lehet levonni, hogy

- iparifa fogyasztásunk szerkezete — bár a terv a fenyőfűrészáru felhasználás terén még mindig túlzott mértékű növekedést irányoz elő — a nemzetközi tendenciáknak megfelelően, kedvező irányban változik,
- a korábbi években súlyos zavarokat okozó alacsonyrendű választékok értékesítése terén nehézségekkel nem kell számolni, inkább feszültségek várhatók.

II.

A felsorolt számszerűségek nagyjából érzékeltetik a *IV. ötéves tervidőszak folyamán előttünk álló fatereskedelempolitikai és kereskedelemfejlesztési feladatokat.* Második kérdéskomplexumként — ülészakunk témájához igazodva — szeretnék e feladatok közül néhányat a lehetőséghez képest röviden foglalkozni:

- Elsőként szeretnék nagyon nyomatékosan aláhúzni Speer elvtársnak a kereskedelemfejlesztés és a gyártmányfejlesztés rendkívül szoros kapcsolatára utaló megjegyzését, tehát a *gyártás- és gyártmányfejlesztés szükségességét.* Emellett úgy vélem, tárgyalnunk kell
- a *kockázatvállalás,*
- az *árpropaganda és*
- a *lakossági igények felkeltésének szükségességét,* valamint
- a *tűzifaigények kielégítésével kapcsolatos problémákat.*

Már a múlt évi vándorgyűlésen is kifejtettem, hogy számunkra egyáltalán nem lehet megnyugtató az, hogy a terv pl. a lombos fűrészáruféleségek felhasználása terén — elsősorban az építőipari igények növekedése miatt — 23—25⁰/₀, a lemez- és lapfélesé-

gekben pedig 2-szeres, illetve 2,2-szeres növekedést irányoz elő. Ennek a növekedésnek, s az iparifa fogyasztás terén ezzel elérhető kedvező szerkezetváltozásnak számos, az eddigi gyakorlathoz képest alapvető szemléletváltozást igénylő feltétele van.

Mindenekelőtt tudomásul kell venni, hogy a potenciális piacok iparifa szükségletének kielégítése az eddig megszokott hagyományos választékokkal a jövőben már nem lehetséges. Tudomásul kell venni, hogy rönköket, fűrészárut, parkettlécet, sőt a tervidőszak második felében már lemezt és bútorlapot is feldolgozatlan állapotban egyre nehezebb lesz értékesíteni. Ugyanakkor rohamosan növekvő és főleg gazdaságilag is kedvező kereslet várható a hagyományos választékokból továbbfeldolgozással előállított termékekben.

A gazdasági fejlődéssel járó termelékenységi követelmények nem teszik lehetővé, hogy pl. az építőipar és az élelmiszergazdaság — amelyek nagy tömegben tudnának felvenni magas értékű faszervezeteket — ezeket a szerkezeteket maguk állítsák elő és ehhez alapanyagot vásároljanak.

Ezért a következő néhány év legfontosabb feladata, hogy fakeskedelempolitikánkat széles körű gyártmányfejlesztéssel alapozzuk meg, és az elsődleges fajfeldolgozást széles körben elsődleges faipari továbbfeldolgozássá igéyesszük. Szerelő- és leszabó, építőipari és bútoralkatrész-gyártó vertikumokat kell sürgősen létrehozni, mert ezek nélkül pl. a jelenlegi 10—12 ezer m³-ről 62 ezer m³-re növekvőnek tervezett építőipari forgácslap piacot sem tudjuk kiharcolni. Ugyanez a helyzet a rendkívül jövedelmező fa exportpiacok vonatkozásában is.

A gyártmányfejlesztés főleg a fűrésziparban és a fagyártmánytermelésben a jelenlegi elavult helyett fejlett technikát, ez pedig természetesen beruházásokat és eszközöket igényel. Ezt az eszközigényt azonban — éppen a beruházások magas hatékonyságánál fogva — célszerű lesz ésszerű, előrelátó kockázatvállalással deviza- és bankhitelből fedezni. A fejlesztéssel elérhető többletnyereség bőven fedezetet nyújthat a hitelnek rövid idő alatt történő visszafizetésére. A saját alapoknak — bankhitel igénybevétele nélkül — erre a célra történő felhasználása gátolhatja az előrehaladást, mert fékezi a fejlesztés feltételét jelentő alaptervékenység, mindenekelőtt a fakitermelés bővítését.

A kereskedelemfejlesztésnek alapvető követelménye az ésszerű kockázatvállalás. Meggyőződésem, hogy az állami gazdaságok területén az utóbbi néhány év alatt bekövetkezett rohamos fejlődés — a közhiedelemmel ellentétben — nem az állami támogatásra, hanem az ésszerű és bátor kockázatvállalásra vezethető vissza. Érdemes lenne a fejlesztési alapok elégtelensége fölötti meditáció helyett a mi területünkön is ebben az irányban haladni, s akkor minden bizonnyal mi is gyorsabb ütemű fejlődést érhetnénk el. A kockázatvállalás terén mutatkozó bátortalanságra utal egyébként pl. az is, hogy az ERDÉRT Vállalat kivételével csak három gazdaság élt azzal a kedvezményes hitellehetőséggel, amelyet a kormány a szocialista relációjú gébeszerzésekhez biztosított.

A gyártmányfejlesztés és kockázatvállalás mellett kereskedelmpolitikánkban lényegesen nagyobb teret kell a jövőben szentelni a *propagandának* is. Meglepő, hogy a napilapok hirdetési között csak a solymári termelőszövetkezet rönkvásárlási szándékáról lehet visszatérően olvasni, de egy szó sem esik pl. az elfekvő lakkozott lemez- és bútorlapkészletek, még kevésbé az erdőgazdaságok új gyártmányainak ajánlásáról.

Az ésszerű propaganda — a jövőben mindinkább nélkülözhetetlen piacépítés mellett — a legalkalmasabb eszköz a piac felvevőképességének felméréséhez is, enélkül az előrelátó gazdálkodást megalapozó *vállalati árpolitikát* sem lehet folytatni.

A gyártmányfejlesztésre és széles körű propagandára alapozott céltudatos, az eddiginél sokkal előrelátóbb piacépítő tevékenységre azért is szükség van, hogy a hagyományos piacoknak pl. az 1969. évihez hasonló általános visszaesését új piacok bekapcsolásával mindig biztonsággal, eredménykiesés nélkül ki tudjuk egyenlíteni.

Ezen a téren — különösen a propaganda és a vállalati árpolitika vonatkozásában — az eddiginél lényegesen nagyobb gondot kell fordítani a *lakossági igények felkeltésére* és kielégítésére. Az eddigi tapasztalat azt mutatja, hogy ezen a téren a belkereskedelemre nem számíthatunk. Saját érdekünkben a magunk erejéből kell kiépítenünk ezt az életszínvonal növekedésével egyre nagyobb mértékben bővíthető és ipari fatermékeink számára feltétlenül jövedelmező piacot.

Az ipari fatermékekkel nagyrészt *ellentétes problémák várhatók a tűzifa piacon*. Ezen a téren a helyzetet ma még teljesen világosan nem lehet megítélni. A tavalyi forgalomnövekedés és az idei első félévi igények még teljes egészében a múlt évi ellátási zavarokkal függnek össze. A IV. ötéves tervidőszak folyamán várható tendenciákra majd csak az 1969—70. évi fűtési szezon lezártaival lehet megbízható következtetéseket levonni.

Ezzel kapcsolatban nem lehet figyelmen kívül hagyni azt, hogy a terv a lakosság szénfelhasználásában 28%-os visszaeséssel, földgázfelhasználásban több mint 3,7-szeres, s villamosenergia felhasználásában is 1,8-szeres növekedéssel számol. Ezeknek a tényezőknek együttes hatásukban a tűzifa felhasználás csökkenése irányában kellene hatniuk.

Ennek ellenére a jelenlegi tervszámítások szerint a tűzifafogyasztás a tervidőszak alatt az 1970. évihez képest nem csökken. Ez a feltételezés viszont — a rostfaszükséglet várható növekedését is figyelembe véve — a korábbi értékesítési nehézségekkel ellentétben feszültségeket rejt magában.

Hangsúlyozni kell azonban, hogy ezek a feszültségek az utóbbi két év céltudatos intézkedéseinek következményei, s ezeket a pillanatnyi nehézségek alapján helytelen lenne hibának minősíteni, inkább eredménynek kell tekinteni. A feladat csupán az, hogy a — meggyőződésem szerint átmeneti — problémák áthidalására megtegyük a szükséges intézkedéseket.

Ezzel kapcsolatban előjáróban le kell szögezni, hogy az elmúlt év folyamán végrehajtott kétszeri tűzifa árleszállítás, illetve a tűzifa árának az egyéb *tüzelőanyagok* árához történő arányosítása révén csupán a tűzifafogyasztásnak az egész fakitermelés növelését akadályozó csökkenését akartuk legalább az új ipari üzemek beindulásáig késleltetni. Arra azonban nem törekedtünk és nem is engedhetjük meg, hogy az árleszállítás révén a nemzetközi tendenciákkal ellentétes hazai energiaszerkezet és kedvezőtlen fahasznosítási struktúra alakuljon ki. A fő cél változatlanul a rendelkezésre álló fatartalékok gazdaságos hasznosítása, nem pedig a tűzifafelhasználás olyan mértékű növelése, amely csak a távlati érdekek sérelme árán lenne kielégíthető.

A IV. ötéves terv ideje alatt ezzel kapcsolatban jelentkező probléma abban jut kifejezésre, hogy a jelenleg tervezett összes rostfa- és tűzifaszükséglet — a tervben előirányzott fakitermelés alapján — csak a tűzifahányadnak, vagyis a jelenlegi körülmények között legfeljebb a közvetlen termelési költségek szintjén értékesül, tehát nem jövedelmező választékok hányadának növelése esetén lesz kielégíthető. Az ebből eredő gazdasági érdekellentétek áthidalása mindenekelőtt központi intézkedést, a szabályozók módosítását igényli, emellett azonban a vállalati kereskedelempolitika bizonyos továbbfejlesztését is szükségessé teszi.

A szabályozó rendszer módosítása szükséges mindenekelőtt ahhoz, hogy a termelési szerkezetnek Speer elvtárs által is többször sürgetett átalakítását, a farostlemez- és fográclapgyártás fejlesztését a szervezeti különállásból eredő vállalati érdekellentétek ne akadályozzák, és ne okozzanak az ideihez hasonló alapanyagellátási zavarokat. Az erdőfenntartási járulérendszer tervezett módosítása az anyagi érdekelttség megteremtése révén feltehetően biztosítja ezeknek az iparágaknak zavartalan alapanyagellátását, s egyúttal kiküszöböli azokat a jórészt szubjektív ellentéteket is, amelyek általában a feldolgozó üzemek gazdasági helyzetének nemismeréséből erednek.

A farostlemez- és forgáclapgyárak alapanyagellátását kétségtelenül jelentős mértékben elősegíthetné az ipari hulladékoknak, Speer elvtárs által felvetett, nagyobb arányú feldolgozása is. Sajnos azonban ezen a téren eddig nem kedvezőek a tapasztalatok: a hárosi és vásárosnaményi forgáclapgyár is azzal a céllal létesült, hogy a környező üzemek ipari hulladékát dolgozza fel, s legfeljebb 10%-ban igényeljen hengeres rostfát. Ennek ellenére a hárosi üzem 85%-ban, a vásárosnaményi üzem pedig 50%-ban hengeres rostfát igényel.

A jövőbeni rostfaszükséglet kielégítésének érdekeltégi alapon történő rendezése után az 1970. évi szinten tervezett tűzifaigény — az összes fakitermelés növekedése esetén, amelyet a szabályozók módosítása ugyancsak hatékonyan elő fog mozdítani — feltehetően már a gazdasági érdekek sérelme nélkül fedezhető lesz.

Az e téren esetleg mégis jelentkező feszültségek megelőzése érdekében célszerű lesz a folyó évi tapasztalatoknak pl. az Egyesülések által koordinált gondos elemzés alapján fokozatosan felkészülni a fogyasztók közvetlen kiszolgálására úgy, hogy egyidejűleg enyhítsük az e téren mutakozó feszültséget is, például azáltal, hogy az ágfát feldarabolva, az egységes tűzifához keverten ismét kereskedelmi áruvá alakítjuk át. Ezen a téren azonban hangsúlyozni kell a megfontolt fokozatosság szükségességét, mert a lakosság zavartalan ellátását semmiképpen sem szabad veszélyeztetnünk.

III

Az előzőekben a IV. ötéves terv előirányzataiból kiindulva megkíséreltem felvázolni azokat a legfontosabb kereskedelempolitikai feladatokat, amelyeket elsősorban a termelő vállalatoknak, másrészt a központi szerveknek kell megoldaniuk a terv végrehajtása érdekében.

Harmadik kérdés-komplexumként szeretnék az együttműködés kérdéseivel foglalkozni. Hangsúlyoznom kell, hogy ezen a téren változatlanul legfontosabb feladatnak a felhasználókkal való kapcsolatok, mindenekelőtt a jövőben legnagyobb piacnak ígérkező építőiparral és élelmiszer-gazdasággal való műszaki és kereskedelmi együttműködés kiépítését tartom. Ezért minden erővel ennek bővítésén kell munkálkodnunk. Az e téren jelentkező feladatok azonban már eléggé körülhatároltak, ezért jelenleg inkább a kereskedelmi vállalatokkal való együttműködés terén jelentkező problémákkal, s ennek keretében az ERDÉRT Vállalat helyzetével, illetve az ERDÉRT-tel és a LIGNIM-PEX-szel kapcsolatos követelményekkel szeretnék foglalkozni. Ez úgy vélem

- egyrészt a kereskedelmi partnerek objektív tájékoztatása révén az együttműködés szubjektív akadályainak elhárítása,
- másrészt az együttműködés terén jelentkező, a terv célkitűzéseivel összehangolt feladatok meghatározása céljából is hasznos lehet.

A józan együttműködést gátló szubjektív problémák többnyire a tények nemismeréséből, vagy helytelen megítéléséből erednek. Ezért úgy vélem, a helyzet őszinte feltárása elősegítheti az előttünk álló nagy feladatok megoldását és további közös előrehaladásunkat.

Néhány összehasonlító adat bizonyára mindenkit meggyőz annak a feltevésnek a téves voltáról, hogy a kereskedelmi partnerek a termelő erdőgazdaságok anyagi károsodása révén értek volna el eredményeket.

Tény az, hogy 1969-ben — az erdőgazdaságok 8,7% eszközarányos nyereségével szemben — az ERDÉRT Vállalat 13,4%, a Mohácsi Farostlemezgyár 14,9%, a faipari vállalatok pedig átlagosan 12,5% eszközarányos nyereséget értek el. A téves feltevésekhez valószínűleg ezek az adatok szolgáltattak alapot. Feltehetően nem ismert azonban, hogy az aránylag magas nyereséghányadok mellett a munkások évi átlagkeresete az ERDÉRT Vállalatnál 2,4%-kal, a Mohácsi Farostlemezgyárnál 6,1%-kal, az iparvállalatok átlagában pedig 5,5%-kal alacsonyabb, mint az erdőgazdaságokban átlagosan.

Hasonló a helyzet az 1969. évi nyereségből képzett részesedési alap tekintetében is. Ez az erdőgazdaságokban az összes bérköltséghez viszonyítva elérte a 9,3%-ot, ugyanakkor az ERDÉRT Vállalat csak 4,7%, a Mohácsi Farostlemezgyár 8,7% részesedési alappal rendelkezett, a faipari vállalatok átlagában pedig 6,2% volt.

A tények tehát azt mutatják, hogy a kereskedelmi kapcsolatok révén sem az ERDÉRT Vállalat, sem a Mohácsi Farostlemezgyár, sem a faipari vállalatok általában nem jutottak olyan anyagi előnyökhöz, melyek őket a termelő erdőgazdaságoknál kedvezőbb gazdasági helyzetbe hozták volna. Ez a feltevés tehát nem lehet akadálya a kívánatos együttműködés szélesítésének.

Az ERDÉRT-tel kapcsolatban egyébként tárgyilagosan meg kell még jegyezni, hogy feltétlenül elismerésre méltó az a tevékenység, amit a vállalat a Szovjetunióból beérkező nagytömegű fenyőanyag fogadása, feldolgozása és osztályozása, továbbá a fenyő faragottfa gépesített termelésének beindítása, felfejlesztése, s általában a fenyőanyagokkal való ellátás és a jelentős fenyőexport beindítása terén tett. Nagy eredménynek számít az is, hogy a vállalat 1969-ben pl. mintegy 900 000 m³ fenyő fűrészárut, az összes fenyő fűrészáru forgalomnak 75%-át, a bükk fűrészáru forgalomnak pedig közel 80%-át saját telepein keresztül, tehát tételes kiszolgálással bonyolította le. A vállalat eredményei közül külön ki kell emelni a Szabolcs megyében létrehozott fafeldolgozó kapacitásokat, amelyek az import fenyőgömbfa gazdaságos feldolgozásán és a hulladékok felesleges szállításának kiküszöbölésén kívül jelentős mértékben hozzájárultak az iparilag elmaradott megye fejlesztéséhez.

A kétségtelenül számottevő eredmények mellett továbbra is nagy feladatok állnak a vállalat előtt, mindenekelőtt a IV. ötéves terv célkitűzéseinek megvalósításához nélkülözhetetlen, széles körű együttműködés kibontakoztatása érdekében.

E feladatok közül néhányat, csupán a termelőkkel való együttműködés javítása érdekében is célszerű kiemelni.

Az ERDÉRT Vállalat — adottságainál fogva — mindenkinél többet tehet fafelhasználási struktúránk kívánatos, a hazai termelési lehetőségek kihasználását távlatokban is megalapozó átalakítása érdekében. A vállalat főfeladatának az e téren rendelkezésre álló lehetőségek feltárását kell tekinteni.

Ezért a jövőben sokkal határozottabban kell megnyilvánulnia a vállalat üzletpolitikájában és egész tevékenységében mindenekelőtt a fenyőanyagok helyettesítésére irányuló törekvésnek. Ehhez kitűnő alapot szolgáltat az, hogy a vállalatnak országos viszonylatban egyedülálló áttekintése van az egész népgazdaság fenyő felhasználásáról. Ez módot adhat arra, hogy célratoróan feltárja azokat a felhasználási területeket és felhasználási módokat, amelyeken a fenyőt hazai anyagokkal lehetne — a termelők és

felhasználók számára is — gazdaságos módon helyettesíteni. Ilyen feltáró munka és a termelő vállalatokkal ennek alapján létrehozott együttműködés — a népgazdasági célok megvalósításával egyidőben — a kölcsönös vállalati érdekeket is hatékonyan szolgálhatja.

Gyümölcsözően segíthetné elő a vállalat az erdőgazdaságokkal való együttműködést ezenkívül azáltal is, ha pl. a kemény lombosfából történő rakodólappgyártást nemcsak az export vonatkozásában propagálná, hanem saját telepein való alkalmazás céljából is rendelne ilyeneket az erdőgazdaságoktól. Ezzel példát mutathatna a többi felhasználók számára is a fenyő helyettesítésére.

A fenyő helyettesítésére irányuló alapkövetelménnyel összefüggésben célszerű lenne, ha a vállalat pénzügyi problémáit nem a fenyőfűrészáru import forgalmi adójának csökkentésével, hanem más módon igyekeznék megoldani. A tapasztalat szerint a vállalat belföldi üzletpolitikája eddig is inkább fenyő-orientált volt. Az import forgalmi adó csökkentése az ilyen irányú érdekeltséget csak tovább növelné, s a népgazdasági érdekekkel ellentétes vállalati érdekeltséget keltene. El kell ismerni, hogy a vállalatnál visszatérően súlyos problémákat okoz a bankok hitelpolitikai gyakorlata. Ezen azonban nem az import forgalmi adó csökkentésével, hanem a vállalat forgóalapjának rendezésével kell majd segíteni.

A fenyőhelyettesítés előmozdítása mellett a vállalatnak nagyobb gondot kell majd fordítania arra is, hogy kiterjedt kereskedelmi hálózatával és nagy személyzetével az eddiginél lényegesen nagyobb mértékben vonja be a népgazdaság vérkeringésébe a termelőszövetkezeti és egyéb erdőkben kitermelt faanyagokat. Így azok magasabbrendű értékesítésének elősegítése révén a termelők érdekeit szolgálva, az állami erdőgazdaságokat tehermentesítene az e téren rendelkezésre álló tartalékok kihasználatlansága miatt pl. a papírfá-ellátás terén őket terhelő követelmények alól.

A mindkét részről hasznos együttműködésnek tág tere van még az ERDÉRT-nél jelentkező belföldi lombos faanyagigényeknek a termelőkkel való egyeztetése és az importmegrendelésnek ettől függő feladása terén is.

Az ERDÉRT Vállalat kétségkívül mind a lekötött eszközök voiumene, mind a foglalkoztatottak száma, mind pedig a forgalom nagysága tekintetében a fagazdaság legnagyobb vállalata. Az összes fatermékforgalomnak kb. 50%-át bonyolítja, így a népgazdaság faellátásában kétségkívül döntő szerepet játszik. A vele való együttműködés és összefogás — az előzőkben vázolt feladatokból következőleg — a termelőknek is érdeke. Közös céljainkat csak erre az összefogásra alapozva érhetjük el. Ahhoz azonban, hogy a közös érdekek szolgálatában létrehozott együttműködés valóban gyümölcsöző és a szubjektív elemektől mentesen tartós lehessen, az együttműködési politikában a pillanatnyi problémák megoldása helyett a kölcsönös távlati érdekek szolgálatát kell előtérbe helyezni, s erősíteni kell azokat az elemeket, amelyek ezt mindkét fél számára gazdaságilag is világosan és egyértelműen megalapozzák.

Amennyiben az ERDÉRT Vállalat ezeket a felvetett gondolatokat az őszinte jószándék sugallta javaslatoknak tekintti és üzletpolitikáját, belső vállalati ösztönzési rendszerét és magatartását ezek szerint alakítja ki, s ezek alapján a termelőkkel összehangolt, egyenlő pratinereket megillető fakereskedelempolitikát fog a jövőben is folytatni, akkor a közös érdekek szolgálatában kifejtett tevékenysége — az elmúlt 10—15 évihez hasonlóan — a jövőben is rendkívül hasznos lehet.

Az ERDÉRT-hez hasonlóan érdemes röviden a másik fakereskedelmi partner, a LIGNIMPEX tevékenységével is foglalkozni. E vállalat gazdasági helyzetére vonatkozólag konkrét adatokkal nem rendelkezünk. Ezért a vele való kereskedelmi kapcsolatból eredő belső vállalati eredményekről nem lehet számot adni. Úgy vélem azonban, tárgyilagosan meg lehet állapítani, hogy a LIGNIMPEX működése az elmúlt 10 év alatt jelentős mértékben hozzájárult gazdaságpolitikai célkitűzéseink megvalósításához. El kell ismerni, hogy a LIGNIMPEX a belföldi fatartalékok hasznosítását célzó javaslatainkra rugalmasan, hatékony piackutató tevékenységgel reagált és a problémák felmerülésétől számított egy éven belül általában megteremtette a belföldön nem hasznosítható termékek, így pl. legelőszőr a bükk és gyertyán, majd a cser, legutóbb pedig az akác papírfá nagy tömegű felvételére alkalmas exportpiacokat. Ugyancsak eredményesen segítette elő a lombos fűrészipari termékek exportjának rohamos növekedését is. Ez utóbbit különösen nagyra kell értékelni nemcsak azért, mert ezáltal jelentős mértékben javította lombos fatermék-exportunk gazdaságosságát, hanem azért is, mert előtérbe hozta feldolgozási technikánk sürgős fejlesztésének szükségességét.

A LIGNIMPEX-szel való kapcsolatok bővítése szintén eredményesen szolgálhatja a IV. ötéves tervben előirányzott célkitűzéseink megvalósítását. Ennek érdekében viszont a LIGNIMPEX-től elsősorban hatékonyabb árpolitikát, főleg a magasigényű termékekben jövedelmezőbb árak elérését kell kérnünk. Emellett a céltudatosabb előrehaladás

érdekében a vállalati beruházásokhoz való szétaprózott, egy-egy gép megvásárlását elősegítő hozzájárulása helyett célszerű lenne a rendelkezésére álló eszközökkel néhány erdőgazdaságban a nemzetközileg ismert legfejlettebb technikával felszerelt, exportra termelő, komplett mintauzemek létrehozását elősegítenie. Ezáltal az új korszak új követelményeinek megfelelő technikai fejlesztést országos viszonylatban is jobban előmozdíthatná. Az együttműködés érdekében kívánatos lenne a nála bejelentett lombos fatermék importigényeket — pl. bükk talpfában, bükk fűrészáruban és egyéb termékekben — az üzletkötést megelőzően a termelő gazdaságokkal előzetesen egyeztetve kielégítenie.

*

Erdőgazdálkodásunk és fagazdaságunk az utolsó 25 év alatt a felszabadulást megelőző 20 évet sokszorososan felülmúló mértékben és ütemben fejlődött.

Most új korszak küszöbén állunk. A IV. ötéves terv ismét nagy távlatokat nyit erdőgazdaságunk és egész fagazdaságunk számára. Ugyanakkor számos területen feszültségeket és megoldandó feladatokat is tartalmaz. Különösen nagyok a feladataink a fatermeskedelmi tevékenység fejlesztése és az azt megalapozó műszaki fejlesztés terén. *Nagyon sok még a tennivaló a jövő számára kétségtelenül biztos bázist jelentő vertikális vállalati szervezet hatékony belső továbbfejlesztése terén is.* Meg vagyok azonban győződve arról, hogy amint a felszabadulás után az akkori szakemberek néhány év alatt megoldották a vállalkozói fakitermelés kiküszöbölésével járó ugyancsak forradalmi feladatokat, s ezáltal a vastagfa kitermelés iparifa hányadát öt év alatt 17⁰/₀-ról 42⁰/₀-ra növelték, elődeinkhez méltóan most is úrrá tudunk lenni a nehézségeken és előretekintve most is megtaláljuk az új feladatokhoz nélkülözhetetlen együttműködés és összefogás láncszemeit, s akkor ismét nagy eredményeket érünk majd el.

Fila József:

Szerencsés hagyomány, hogy vándorgyűléseink az adott időszakban a legfontosabb erdészeti, fagazdasági feladat átfogó megértéséhez, a teendők rendszerezéséhez igyekeznek sajátos eszközeikkel szemléletformáló környezetben fórumot, eszmecsere-re alkalmat teremteni, célirányos akciókra impulzust adni. Hasznos lesz gondolatcserénk, ha ennek hatására többen és jobban értjük a fagazdaság fogalmát, ennek tartalmát, ebből következőleg a ma időszzerű teendőinket.

Korunkra jellemző, hogy a világ minden országának közgazdasága, népgazdasága — fejlettségi fokának megfelelő módon — a tudomány és technika gyors terjedésének hatására mélyreható szerkezeti változásokon megy át. A fejlődés, átalakulás gyors üteme, a közgazdasági szerkezet bonyolultsága nagy gondosságot kíván a fejlesztési célkitűzések irányának, — tartalmának —, a teendők sorrendjének meghatározásában, mert a népgazdaságon belül egyes ágazatoknak, — így a fagazdasági ágazatnak is — súlyponti döntő problémája — az összefüggések felületen ismerete esetén — könnyen eltorzulhat.

A kulturált erdő- és fagazdaságok — főleg Európában — ahol a tudomány és a technika az élet minden területén dinamikus hat, az életszínvonal fejlődése, a fogyasztói igény átalakulása, az életmód változása stb. miatt éles egzisztencia — és konkurrencia — harcra kényszerülnek létjogosultságuk, közgazdasági szerepük bizonyítására, piaci versenyképességük biztosítására.

Evezredek óta a fa hagyományos használati tárgy volt. A fának évszázados hegemóniája volt az építészetben, a tüzelésben, a bútorgyártásban, bányászatban, közlekedésben stb. Ma szinte sehol sincs kizárólagossága, szinte mindenben és mindenütt helyettesíthető, egyes helyeken kényszerből, más helyeken azért, mert ezt a funkciót más termékkel jobban, olcsóbban biztosítani lehet. Meg kell tehát küzdenie a fának a modern vetélytársaival, egyrészt, hogy a hagyományos felhasználási területeken piacra maradjon, másrészt, hogy e modern kor igényeinek kielégítésében versenyképesen, új felhasználási területeket hódítson meg.

Ez a helyzet arra kényszeríti az erdő- és fagazdaságokat, hogy a fa monopóliumának megszűnését ismerjék fel és ne várják meg termékeik forgalmának teljes beszűkülését, hanem ugyanannak a tudománynak és technikának a gyors és hatékony felhasználásával, ami évszázados monopóliumos helyzetét szűkítette vagy megszüntette, teremtsenek új felhasználási területeket, hozzanak létre új termékeket, olyanokat, amelyek minőségükkel, áraikkal, sokoldalú jó tulajdonságaikkal az elveszett piacok egy részét visszaszerzik és az eddigieknél is nagyobb felhasználási területeket nyitnak meg számára. Ezt a versenyt nagyon céltudatosan kell megvívni. Úgy nyerhetjük meg,

ha a szakma befelé fordult és befelé néző magatartását megváltoztatjuk, felszámoljuk a szakmában elért eredmények abszolutizálásának a tudatát, világosan felismerjük, hogy milyen környezetben és közegben mozgunk, s szakmánk keretein túl is más szakágaktól és országoktól képesek leszünk tanulni.

Szakmánkat, annak közgazdasági tartalmát, minden lehetséges kapcsolatban, összefüggésben ismernünk kell, ez az ismeret tesz képessé arra, hogy a siker reményében vállaljuk a verseny által ránk kényszerített termelés-fejlesztést, a reális kockázatokat. A közvetlen termelés szervezetét, termelési módszereinket szüntelenül racionalizálni kell. A hasznos változtatásokhoz sok impulzust kapunk, ha más szakmákat, országokat figyelünk, azok módszereit, eredményeit a miénkkel összehasonlítjuk. Képessé

Kivételes méretű akácok a baktalórántházi erdőben

kell válnunk gyors alkalmazkodásra, változtatásokra. Igaz, nehezíti helyzetünket, hogy termelésünk hosszú ciklusú. Egy adott időpontban kialakított és alkalmazott fatermesztési magatartásunk, döntésünk (fafaj megválasztás, telepítési és erdőnevelési mód) a jövő számára korlátot vagy ugrásszerű fejlesztési lehetőséget jelent. Szakmánkban az előrelátás, a messzebb nézés és ezzel arányosan a fejlesztési képesség kialakítása, a környezetünk fejlődési rendjének ismerete fontosabb, mint más szakterületeken.

A fagazdaság sokrétű, bonyolult szerkezeti kapcsolatban van az ipargazdasággal, a társadalmi igények változásával. Ezért az ipar szerkezeti változásai, fejlődési irányai magatartásunkat befolyásolják, sok vonatkozásban meghatározzák. A bel- és külkereskedelem liberalizálódása miatt a helyettesítő anyagokkal való nemzeti és nemzetközi versenyben az árvizonyok, az áru készülségi foka, garanciaképessége határozza meg a fa nemzeti piacait is. Ebben a szakaszban, amikor a fa, mint áru, élet-halál harcát vívja a helyettesítő anyagokkal, a tudománynak sokkal nagyobb szerepet kell biztosítani a munkánkban, konstruktívabb, konkrétabb segítséget kell igénybe venni ahhoz, hogy a fa sokoldalú képességét magasabb használati értékékké realizáljuk.

E néhány általános megjegyzés és az elhangzott gondolatgazdag előadások után arra szorítkozom, hogy az erdő- és fagazdaságok mai tennivalóinak rendszerezéséhez néhány gondolattal hozzájáruljak.

Mindenekelőtt szükséges mindenki­ben tudatosítani azt a felismerést, hogy a fa­gazdaság fogalmának tartalma minősé­gileg és mennyiségileg többet, bonyo­lultabbat jelent, mint külön-külön az erdőgazdálkodás és a faipar jelentett. A mai feladatainkat meghatározó új fogalom magába foglalja a 25 év alatt elért erdőgazdálkodási eredménye­ket, ebből is elsősorban a közel megkét­szerezett élőkakészletet, a folyónöve­déket, évi vágható fatömeget, az erdőállományok minőségi változásait, az erdőterületek faterme­lési potenciájának növelését. De szorosan ide tartoznak azok a tudományos és gyako­rlati módszerbeli eredmény­szintek, amellyel érdeinket ma műveljük. Ezek nélkül az eredmények nélkül nem beszélhetnénk fa­gazdasági integrációról. Furcsa, de igaz, hogy a mai fa­gazdasági gondjainkat a tegnap erdőgazdálkodási eredményei is előse­gítették. Ezért a mai gondok nagy része nem negatívum, hanem az eddigi fejlődés po­zítívuma. Hangsúlyozni kell ezt azért is, mert a mai bajok eredetének, természetének ismerete nélkül a további teendők iránytűje bizonytalan­ná válik.

A fa­gazdaság fogalmának értelmezése feltételezi, hogy az erdőgazdálkodási alapte­vékenység színvonala nem esik vissza, sőt módszereiben, eszközeivel tovább fejlődik, s szerves részévé válik egy komplexebb, bonyolultabb, magasabbrendű népgazdasági érde­k szolgálata­nak.

Az erdőgazdálkodásnak képessé kell válnia arra, hogy fatermesztő tevékenységében — vállalati és népgazdasági ökonómiai érdekeket egyaránt kielégítő — céltudatos fa­fajpolitikát kövessen, bázisa legyen a fa­gazdaságnak, amelynek ezt követő feladatait célszerű a következők szerint csoportosítva kijelölni:

- a rendelkezésünkre álló fatömeg teljes mennyiségének kitermelése, az ehhez ma hiányzó műszaki feltételek biztosítása;
- olyan fafeldolgozó ipar megteremtése, amely alkalmas a kitermelhető faanyag feldolgozására félkész- és késztermék formájában, valamint olyan új, korszerű termékek gyártása kooperációban más népgazdasági iparágakkal, ami lehetővé teszi e gyártmányok termelékeny, iparszerű felhasználását;
- korszerű fakeskedelmi politika és tevékenység kialakítása, amely e célok megvalósítását a termelőkkel azonos érdekközösségben maximálisan elősegíti.

Ez a három feladat szervesen összefügg, szoros kölcsönhatásban van egymással, s ezt nemcsak felismerni, hanem a teendők megoldását akarni is kell.

Ezek közül a feladatok közül ma itt Speer és Halász elvtársak helyesen az áruehelyezési piaci feladatok, a várható igények oldaláról igyekeztek a fakeskedelem, faforgalmazás új szempontjait ismertetni. Indokolt ez a bátorítás, mert a fa­gazdaságban dolgozók körében ez a legkevésbé ismert terület, mert nemzedékünk ezekkel a teendőkkel foglalkozott legkevésbé. Tudni kell azonban, hogy a gazdasági mechanizmus mai mozgáskörletében — különösen a fatermékeket illetően — a piaci gazdasági törvények csak szűk területen érvényesülhetnek. Néhány példa:

- fakitermeléseinket — gazdálkodási struktúránk meghatározó alapját — az elmúlt évtizedek erdőgazdálkodási hagyatékán alapuló üzemtervi szabályozás határolja be, ami sem piaci, sem gazdálkodás-jövedelmezési törekvéseket nem honorál;
- fakitermeléseink mennyiségének felét — függetlenül a piaci hatástól — az élet­színvonal alakulással és a szociálpolitikával összefüggő magasabbrendű követel­mény miatt a termelési önköltségtől és világpiaci árártól független hatósági áron, anyagi érdekelttség nélkül, primér állapotban kell értékesítenünk (tűzifa, rostfa, forgácsfa, bányafa, papírfa stb.);
- fatermékeink további 25%-a megfelelő szintű megmunkálás esetén sok mindenre alkalmas, de ehhez nincs még technikai felkészültségünk (szárítás, gőzölés, méretre megmunkálás stb.), gyártási tapasztalatunk; emiatt primitív megmunkáltsági fo­kával ez az áru nem alkalmas ma a piac szélesítésére;
- a megmaradó 25% mennyisége, fafaja, minősége, árfekvése alapján a nyugati pia­cokon kurrens feldolgozási alapanyag, vagy félkész termék, de ez a faanyag al­kalmas fafeldolgozó kapacitás esetén, itthon is tartós, valóságos piaci szükségletet elégíthetne ki.

Az elhangzott előadás és hozzászólás hangsúlyozza a fafeldolgozás fejlesztését; min­denki számára világos a teendők sorrendje. Eszerint

- piacképes új gyártmányokat kell előállítani, hogy ily módon kereskedni tudjunk;
- ezek az új gyártmányok technikai fejlesztéssel érhetőek el, ehhez pénz és hozzá­értés kell;
- a fafeldolgozó ipart az alapanyagtermelő szektor iparszerű termeléssel, biztonságos ütemben, jó alapanyaggal kell ellássa; ehhez viszont technika, a technika­hoz pénz és jó szervezés kell.

A felsorolást fordított sorrendben helyes értelmezni, mert ténykérdés, hogy a faki-termelő fázisban még a részben viszonylag primitív műszaki színvonalú, saját fafeldolgozó üzemeknek sem vagyunk megbízható partnerei. Saját üzemelésű üzemek sincsenek időben megfelelő alapanyaggal ellátva. Ez az asszinkron-állapot termelési bizonytalanságot, s az áruipacon megbízhatatlanságot jelent. Ténykérdés, hogy az **elsődleges fagegmunkálás keretében feldolgozott anyagunknak több mint 50%-a méretpontatlan, s hogy az összes lombos fatermékeinknek még 50%-át sem tudjuk szári-tani**, ami ezekből magasabbrendű termékek gyártását tenné lehetővé. Ebből következ, hogy nem tudunk a piacon új terméket kínálni, mert ilyenek még nincsenek.

Összegezve: az új fakeskedelem-politika kialakítását azzal kell kezdeni, hogy a fa-gazdaság fogalmába integrált három alaptevékenységet úgy hozzuk szinkronba, hogy ebből új termék, garanciaképes piacáru legyen.

Mindaddig, míg a hazai faanyagellátásban hiány van, ugyanakkor nem tudjuk ki-termelni a lehetséges mértékű fatömeget, de amit kitermelünk, annak egy részét nem tudjuk piacképes áruvá formálni, klasszikus árukonkurrencia, becsületes árupropa-ganda és reklám sem alululhat ki.

Ezek miatt a fő ellentmondások miatt átmenetileg sajátos fakeskedelem-politikát kell kialakítanunk, s ennek lényege lehetne:

- A legfejlettebb hazai faipari üzemeket — papíripar, farost, forgácsipar, furnér-, lemezipar stb. — az egyenlő teherviselés elve és kölcsönös előnyök alapján az or-szág erdőhasznélvezői arányosan lássák el, biztonságosan, jó minőségű alap-nyaggal, mert ezek az üzemek szerves részei a fagazdaságnak. Ezeknek a gyá-raknak a termékei jó minőségűek, bőségük alapján a fapiac szélesítését jelentik. Az alapanyag termelő fagazdaságoknak érdeke, hogy az ilyen fafeldolgozói ka-pacitás bővüljön, mert bővül az ilyen célra alkalmas alapanyag bázis is.
- Célszerű megszervezni — közös gazdasági érdekeket kielégítő módon — hogy a faalapanyag a legracionálisabb termelési, szállítási viszonylatok szerint jusson el a termelés helyéről ezekbe az üzemekbe.
- Ugyanezt az elvet kell a tűzifa, bányafa, papírfa ellátásban is alkalmazni azzal, hogy különösen a tűzifát a termelők minden lehetséges helyen, saját maguk for-galmazzák, csökkentsek azt a termelési költséget (anyagmozgatási, szállítási költ-ség), ami az értéket nem emeli, de növeli a beruházási igényt és növeli a piaci feszültséget.

Számításaim szerint, ha a több mint 2 millió m³ hazai ellátásához szükséges primér faterméket önkéntes organizálással racionálisabban juttatnánk a felhasználás helyére, 150—200 millió Ft-tal növelhetnénk az alapanyagtermelők árbevételi szint-jét, legalább 20 millióval a jövedelmük tömegét és jelentősen csökkenthetnénk kü-lönösen a szállítópark beruházási igényeit, de összehasonlíthatatlanul javítanánk az alapanyag ellátás biztonságát.

Itt kell kiemelten hangsúlyozni az *elmaradt haszon fogalmának megismerését*, amit sajnos gyakorlati munkánkban nem figyelünk, pedig minden fejlesztő termelés-szer-vező elhatározásban ennek a fogalomnak az ismerete és a kalkulációkban való al-kalmazása fontosabb tényező, mint a létrehozott haszon ténye.

A fafeldolgozás fejlesztéséhez szükséges pénzt saját anyagi forrásainkon felül úgy szerezhetünk, ha a népgazdasági célkitűzésekben szereplő ellátás növeléséhez ka-pcsoljuk fejlesztési céljainkat, új termékeinket (lakásépítés, bútorgyártás, fejlesztés stb.). Ezek tartós piacot jelentenek, jövedelmezőek, s az állami hitelnyújtáson túl arra is lehetőséget adnak, hogy a felhasználó, forgalmazó partnerek anyagi forrásait is megnyerjük a gyártásfejlesztéshez.

A primitív konkurrencia helyett — amiben ma még nagyobb a földrajzi és a fa-termelési potenciálkülönbség szerepe, mint a valóságos fejlett árukínálati eltérés — nagyobb jelentősége van a valóságos gazdasági érdeken nyugvó, szubjektivitástól mentes, érdekközösségre épült vállalkozásoknak mindaddig, míg egy vállalatlan belül piacképes termék bőséget létrehozni nem lehet. Amikor az alaptevékenység — fa-kitermelés, anyagmozgatás — fejlesztéséhez, a fafeldolgozóipar kiépítéséhez sürgősen és nagy anyagi forrásokra volna szükség, kár volna az ilyen célokra rendelkezésre álló, még összességében is szűk anyagi forrást egymás piaci helyzetének gyengítésére vezető párhuzamos kapacitás-fejlesztésekre fordítani.

Minden fagazdaság saját alapanyag struktúrával rendelkezik. A fapiac kiszélesí-tésére legcélravezetőbb az olyan fejlesztés, ami az adott alapanyagból a legoptimá-lisabban előállítható, legfejlettebb termék gyártására fejlesztési képességét. A fagazda-ság, mai és jövőbeli anyagi potenciálai lehetővé tennék a mai helyzetből való okos kibontakozás esetén —, hogy nagyobb részt vállaljunk népgazdaságunk háztartásá-

ban, anyagi erősítésében, gazdaság- és szociálpolitikai célkitűzéseinek megvalósításában és mihamarabb megtalálnánk méltó helyünket a népgazdaságban.

Ennek előfeltétele az, hogy a faalapanyag fajlagos hasznosulása, értékszínvonala a mai köbméterenkénti mintegy 400—500 Ft-ról 800—1000 Ft-ra növekedjék. Ez a növekedés csak a fafeldolgozás fejlesztése útján oldható meg. A fejlesztés egyik feltétele viszont az anyagi források biztosítása, s ezt feltétlenül elősegíti a fakitermelés-feldolgozás-forgalmazás anyagi érdekegyezőségének megteremtése.

Benedek Attila:

A soproni Erdészeti és Faipari Egyetemen tavaly szeptemberben egyhetes mérnök-továbbképző tanfolyamot tartottunk az erdészeti kereskedelem témaköréből. A tanfolyam anyaga zsúfolt volt és a gyakorlatban már leszűrődött ismeretekből is ma már legalább kéthetes tanfolyamot kellene tartanunk. Ezért e helyen, a teljesség igénye nélkül, csak néhány gondolatot kívánok felvetni.

Az új gazdaságirányítási rendszerben a vállalatok termelési és fejlesztési tevékenységének az értékesítési lehetőségek szabnak irányt. Ezért a vállalatok szervezetében az értékesítési részleg elsődrendű fontossága nyilvánvalóvá lett: a kereskedelmi tevékenység már nem adminisztratív jellegű és nem is korlátozódik szűkre szabottan az értékesítésre. Az értékesítési részlegeknek ma már világviszonylatban sokrétű, bonyolult feladatot kell ellátniuk, melynek során az értékesítési részleg döntő mértékben kell foglalkozzon a klasszikusan értelmezett kereskedelmi tevékenység mellett a gazdaság fejlesztésével, a termeléssel és az ezekkel összefüggő egyéb kérdésekkel is.

Ha az erdő- és fafeldolgozó gazdaságokban az új gazdaságirányítási rendszerben a kitűzött feladatokat teljesíteni kívánjuk, gazdaságosabban kívánunk termelni és ésszerűen fejleszteni, nem kerülhetjük el a régi anyagforgalmi vagy kereskedelmi részlegeknek oly arányú fejlesztését, hogy azok az előbb elmondottaknak megoldására alkalmasak legyenek.

Elsőként merülhet és merült is fel a témával foglalkozó szakemberekben az a kérdés, hogy a marketing tevékenységet vagy annak csak piackutatási részét is minden erdő- és fafeldolgozó gazdaságnak önállóan kell-e megoldania, vagy létesítendő központi országos piackutatási szervtől várja a receptet. Kétségkívül vannak és lesznek olyan kérdések, olyan termékek és termelési lehetőségek, amelyeknek bevezetése országos jelentőségű, gazdaságos megvalósítása országos tér és időbeli koordinációival jár, az ilyen makroökonómiai kérdésekben természetesen központi, országos szerv marketing tevékenysége, piackutatása nem nélkülözhető. De számos olyan értékesítéssel összefüggő probléma van, amelyeket soha, semmilyen központi szerv sem tud és nem oldhat meg.

A korábbi szerződéses kapcsolatok keresletkutatása (mint a piackutatás egyik része) lényegében a már meglévő kapcsolat fejlesztését jelenti. Az e csoportba tartozó vevők részéről jelentkező kereslet évről évre, sőt évközben is változhat. Azonos terméknek megosztottabb, differenciáltabb méreti és minőségi értékesítése egyaránt növelheti az eladó fajlagos árbevételét, illetve csökkentheti a vevő feldolgozási, felhasználási önköltségét. A kereslet igényének megváltozása, ami az erdő- és fafeldolgozó gazdaságokat érdekli, mikroökonómiai jellegű. Ennek a keresletkutatásnak alapvető módszere: az erdő- és fafeldolgozó gazdasági termeléssel foglalkozók saját lehetőségeik birtokában ismerjék meg a vevő feldolgozó-felhasználó kapacitását és optimális igényeit, hogy annak minél tökéletesebb kielégítése irányába alakíthassák, fejleszthessék a termelést. A minél konkrétabb specifikációval történő szükséglet-kielégítés mind az eladó, mind a vevő számára jelentős anyagi előnyökkel jár.

A latens keresletek kutatására az alapot a korábbi gazdálkodási mechanizmussal mi magunk teremtettük meg. A vevőkör lassan leszokott a faanyag alkalmazásáról, de a felhasznált fa mennyiségét mindenesetre nagymértékben csökkentette. Az új gazdaságirányítási rendszer bevezetésével az ilyen vevőkör automatikusan nem állt át az új szemléletre, ezért a faanyag előállítóinak érdeke, hogy az ilyen vevőkört, ahol a kereslet valójában műanyag, cement vagy fémanyagok alakjában él, de rejtetten faanyag kereslet lehetőségét hordozza magában, faanyag vásárlókká tegye. Ha a keresletet faanyaggal való kielégítés irányába aktivizáljuk, a latens keresletből valóságos faanyag iránti keresletet és faanyag vevőt alakítunk ki.

A keresletkutatás fogalma mellett feltétlenül beszélni kell a piackutatás egy másik oldaláról, a kínálatkutatásról is. Különösen aktuálissá tette a kínálatkutatás felvetését az erdő- és fafeldolgozó gazdaságok integrációja. A kínálat ugyanis lehet primer

erdei választék, vagy a belőle elsődleges faipari tevékenységgel feldolgozott szekunder fatermék pl. fűrészáru, fríz. Ebben az új gazdasági szervezetben feltétlenül felmerült az a kérdés, amit Speer elvtárs is kiemelt, hogy törekedni kell a minél magasabb készütségi fokon történő értékesítésre. Különösen közületi szükségletek kielégítése esetén érdemes még a saját rezsiben történő beépítést is, mint még magasabb készütségi fokon való értékesítést figyelembe venni.

A magasabb készütségi fokon való értékesítés különösen nagy előnnyel járhat az alacsonyabb egységárú primer választékok tekintetében és több olyan kiöregedőfélben levő fakitermelő szakmunkásnak adhatna jó kereső foglalkozást, akik manapság egyébként kénytelenek a fakitermeléstől távol eső, esetleg nem is erdőgazdasági területen kivárni a nyugdíj korhatárt.

Számtalan sok problémát lehetne felvetni a keresletkutatásnak éppen a public-relations (tömegkapcsolatok) módszerével kapcsolatban, részletesen azonban erről hihetőleg egy közeljövőben indítandó újabb erdészeti, fagazdasági és fakereskedelmi mérnöktovábbképző tanfolyamon lesz majd szó.

A szombathelyi vándorgyűlés alkalmából említést tettem egy akkor még csak tervezett, azóta megtartott erdészeti kereskedelmi mérnöktovábbképző tanfolyamunkról. A tanfolyam 50-en felüli jelentkezővel igen mozgalmas volt és élénk érdeklődést váltott ki a résztvevők közül. A kiadásra került jegyzetanyag utólagos megrendeléseit már ki sem tudtuk elégíteni. Az érdeklődéstől függően, 1—2 éven belül a korábbi mérnöktovábbképző anyagát továbbfejlesztve újabb tanfolyamot kívánunk szervezni.

Ebben az évben már olyan erdőmérnökök kaptak oklevelet, akik a 10. szemeszterben heti 2 órában hallgatták ezt a tárgyat és vizsgáztak fakereskedelmi ismeretekből. Az erdészeti kereskedelmi jellegű szolgálatban azonban nemcsak erdőmérnökök dolgoznak, hanem technikusok és adminisztratív dolgozók (kereskedelmi levelezők, nyilvántartók) és akik általában a munkahelyükön kapják meg a szakmai tájékoztatást. Igen fontosnak tartanám, hogy az erdészeti és faipari technikusaink megfelelő kereskedelmi jellegű továbbképzést kapjanak, hogy munkahelyükön a mérnökök helyes szemléletű kereskedelmi elképzeléseit, terveit, intézkedéseit megfelelő módon hajthassák végre. Javasolom, hogy az erdészeti szakközépiskolák tananyagában is helyet kapjon a megfelelő szintű kereskedelmi ismeretanyag.

Ha az erdészeti kereskedelmi tevékenység minden posztján, az igazgatótól a szakmunkásig, a megfelelő ismereteken alapuló elképzeléseket, terveket valósítják meg, ki tudjuk küszöbölni mindazokat a nehézségeket, amelyek az erdő és fafeldolgozó gazdasági tevékenységünket egyelőre még nehezítik. Vállalati és népgazdasági szempontból pedig megítélésem szerint is ma éppen az elhangzottak adják vállalatunk, intézeteink soron következő feladatait.

Schmidt Ernő:

A magyar fagazdaság egyik súlyponti kérdése napjainkban a faipar intenzív fejlesztése. A fejlesztés egyik jelentős területe a forgácslapgyártás. Ez az új iparág nagy késéssel ugyan, de lassan nálunk is betölti azt a fontos szerepet, amelyet külföldön is betölt. Nevezetesen: segít megoldani az alacsony értékű faanyag magas fokú ipari hasznosítását.

Sok szó esik nálunk a forgácslap ipar fejlesztésének kérdéséről, a fejlesztés üteméről és irányáról.

Hazánkban az üzemszerű forgácslap-termelés 1959-ben, közel másfél évtizeddel az első európai forgácslapgyár üzembehelyezése után kezdődött el. Az akkori helyzetben, amikor a „fában szegény ország vagyunk” nézet uralkodott, a forgácslapiparnak azt a szerepet szánták, hogy ipari fahulladékot dolgozzon fel; ne a tűzifa legyen a forgácslap alapanyaga. Ennek megfelelően az akkor üzemelő Soproni Forgácslap-üzem asztalosipari gépforgácsot, a szombathelyi pedig fűrészüzemi hulladékot használt fel. A korlátozott alapanyag-helyzet miatt az első forgácslapüzemek létesítése után — az 1959. évet követően — a fejlődés ismét leállt és hét évnél kellett elteltie, míg a következő forgácslapgyár (1966-ban Szombathelyen) felépült.

Ettől kezdve már dinamikus fejlődés következett, 1968-ban a hárosi forgácslapgyár kezdte meg működését, idén pedig Vásárosnaményban állt termelésbe egy új üzem. *Napjainkban már folyik a szombathelyi forgácslapgyárnak kapacitásbővítő rekonstrukciója.* Ez kerekén 70 000 m³ többlettermelést biztosít majd.

A Gazdasági Bizottság jóváhagyásával, 310 millió Ft összegű fejlesztési kölcsönrel megvalósuló egyedi jellegű nagy beruházást a vállalat vezetősége és lelkes szakgárdája minden igyekezetét és energiáját latbavetve valósítja meg a jóváhagyott határidőre, illetőleg annál előbb is.

Napjainkban a kivitelezés és a gépgyártás van folyamatban. Ebben az évben már 15 millió Ft építési, 7 millió Ft belföldi és 6 millió Ft értékű tőkés import gépi beruházás valósul meg.

A megvalósult 8 millió Ft tervezési munkával együtt az 1970. éves megvalósulás mintegy 36 millió Ft-ot tesz ki.

A beruházás megvalósítása érdekében a legnagyobb erőfeszítést 1971. évben kell tennünk, mert a megvalósulás összege ekkor mintegy 200 millió Ft lesz.

Fő törekvésünk a rekonstrukciónak egy évvel a jóváhagyott határidő előtt — 1972. év végére — történő megvalósítása. Ehhez viszont kérjük irányító szervünk és az együttműködő vállalatok további segítségét.

A napjainkban tapasztalható dinamikus fejlődésnek csak örülni lehet és minden erővel törekedni kell arra, hogy ez a lendület ne törjön meg. Nem szabad azonban megfélekezni arról, hogy az említett kezdeti, lassú fejlődést követő hirtelen termelés-emelkedésnek van néhány hátránya, amit hiba lenne figyelmen kívül hagyni. Miről is van szó tulajdonképpen?

A forgácslemezt — mindenhol a világon — így nálunk is először a hagyományos bútortalapféleségek helyettesítésére használták fel. A bútortalapéval azonos feldolgozási technológia, azonos megmunkálási lehetőség alapot teremtett arra, hogy minden különösebb műszaki fejlesztés nélkül helyettesíthesse a forgácslap a nála árban drágább lécbetétes bútortalapot.

Ennek az volt a következménye, hogy a forgácslemezipar fejlesztésével egyidőben *mindaddig nem valósult meg nálunk semmiféle járulékos beruházás, illetve továbbfeldolgozó kapacitásfejlesztés*, amíg a forgácslapot a bútoripar keretein belül meglevő gyártó-kapacitással fel lehetett dolgozni.

Napjainkban viszont olyan helyzet jött létre, hogy az 1971-ben működő gyártó-sorok termelése — feltételezve azok teljes kapacitás-kihasználását — meghaladja a bútoripari igényt. 1973-ban pedig, amikor a termelés kerekén 200 ezer m³-re várható, a bútoripar csupán 55–60 ezer m³ igénnyel jelentkezik. *A termelés nagy részét a bútoriparon kívül kell elhelyezni*, ami megoldhatatlan anélkül, hogy a továbbfeldolgozó ipart ne fejlesszük. *Ma már nem szabad forgácslapipari fejlesztést úgy megvalósítani, hogy azzal párhuzamosan ne gondoskodnánk a továbbfeldolgozás fejlesztéséről is.*

Érdemes megemlíteni, hogy a német forgácslapiparnak a fejlődése jobb, egyenletesebb lehetőségeket biztosított a továbbfeldolgozó ipar kialakulására. Az ott elért kezdeti egyenletes ütemű, de mérsékelt fejlődés viszonylag hosszabb szakasza a termelés és a felhasználás területén egyensúlyhoz vezetett. Nálunk a kezdeti stagnálás követő erőteljes fejlődés némi feszültséget okozott.

Ezek után felteheti bárki a kérdést, hogy mit várhatunk a következő 4–5 év alatt a forgácslemez piacon?

Az előzőekben már említett 55–60 ezer m³-es bútoripari igényen felül az *elkövetkező években az építőipar* kínálja a legnagyobb piaci lehetőségeket E lehetőségek számbavétele előtt azonban vizsgáljuk meg, hogy milyen realitása van a forgácslemez építőipari felhasználásának.

A robbanásszerű betörést és az alkalmazás gyors elterjedését néhány műszaki tényező jelentősen fékezi. Ezek a következők:

1. a forgácslemez éghető anyag, és alkalmazása esetén beleütközünk az ide vonatkozó tűzrendészeti előírásba;
2. az időjárással szemben való ellenállása jelentősen elmarad a hagyományos építőanyagokétól;
3. hangszigetelési és hőgázdalkodási problémák, valamint a nedvességgel szembeni érzékenység nem elhanyagolhatók.

Ma a kutatások egész sora folyik az említett nehézségek elhárítására. Vannak is eredmények, azonban kivétel nélkül a termék jelentős drágulása árán. Az időjárás-álló forgácslemez gyártásához szükséges fenol-alapú ragasztóanyag például majdnem 2,5-szer drágább a hagyományos forgácslapipari karbamidos ragasztónál. Ezenkívül sok fejtörést okoz a forgácslemez elönytelen hangszigetelő — főként kopogó-hang szigetelő — tulajdonsága.

A tűzrendészeti előírások betartása sok nehézség forrása. Noha a magyar előírások egyik-másik pontja túl szigorú, az indokoltan tartott tűzbiztonság megteremtése nem egyszerű. Előttünk áll még a feladat, hogy *hatásos és árban elfogadható* égésgátló vegyszert kísérletezzünk ki. Az eddig ismert égéskésleltető anyagok ugyanis csak részben oldják meg a problémákat. Ha nem sikerül teljes mértékű megoldást találni, akkor bizony számolni kell azzal, hogy a forgácslemez csak korlátozott felhasználást talál az épületszerkezetek körében.

Az említett műszaki és használhatósági problémák tovább fokozzák a forgácslemez-szerkezetek és a hagyományos építőanyagok között meglévő árfejtültséget. Ma a téglavagy a vasbeton árával szemben a forgácslemez épületszerkezetek nem versenyképesek. Ennek igazolására az alábbiakban néhány ár-összevetést mutatunk be:

A hagyományosan falazott 1,5 téglavastagságú fal ára vakolva: 270—320 Ft/m². Az ezzel egyenértékű forgácslap-panel általában 25—35%-kal drágább. Az árkülönbözetet a forgácslemez időjárásállóvá, nehezen éghetővé tétele okozza. A lánggátló felületkezelés anyagköltsége például (munkabér és rezsikül) válaszfal m²-enként 34,40 Ft. A fenolragasztású víz- és fűzésálló forgácslemez anyagköltsége 1 m² panel esetében 168,— Ft a hagyományos bútortipari forgácslap minőség 100,— Ft/m² költségével szemben. A külső időjárásnak kitett felületek felületkezelése az ÉMI (Építőipari Minőségvizsgáló Intézet) előírások betartásának biztosítására m²-enként 45,— forint költséget igényel.

Ezek az árkülönbözetek meggyőznek bennünket arról, hogy a forgácslemez szerkezeteknek az építőipar területére való robbanásszerű betörése egyelőre nem várható, illetve csak olyan mértékben, ahogyan az építőipar rákényszerül ezeknek a szerkezeteknek az alkalmazására a hagyományos építőanyag hiányok miatt. Meg kell itt említenünk, hogy az időtényező jelentőségét még nem ismerték fel. A könnyű szerkezetű építési módnál nagymértékben lerövidül a beépítés időszükséglete.

Nem szabad szem elől téveszteni azt a jelentős körülményt, hogy kormányzatunk már most is, de a negyedik ötéves terv időszakában igen jelentős anyagi erőforrásokat biztosít a hagyományos építőanyagipar fejlesztésének. A forgácslemez szerkezetek elterjedésének egyetlen lehetősége van a későbbiekben: állnia kell az árversenyt a hagyományos építőanyagokból gyártott épületszerkezetekkel.

Az előzőekben felvázolt használhatósági problémákat és a piac várható alakulását nem túlértékelve foglalkozik a Nyugatmagyarországi Fűrészek a forgácslemeznek a különféle épületszerkezetekbe való beépítésével. A kezdő lépéseket 1967—68-ban tettük meg.

További erőfeszítéseink már olyan irányba haladnak, ahol a fából készült szerkezetek vitathatatlan előnyben vannak a hagyományos építőszerkezetekkel szemben. Ilyen területet jelentenek az alagútzsalús építési móddal készülő lakásoknál a lakáson belüli válaszfalak. Ennél a speciális, hazánkban újszerű építési módnál a válaszfalakat utólag kell elhelyezni egy felülről zárt alagútban. Az ilyen adottságok mellett a blokk vagy beton válaszfal szerelése szinte megoldhatatlan, legalábbis igen drágán valósítható meg. Az előregyártott, csekély súlyú fa-válaszfalak előnye e helyen kétségtelen. Ezen túlmenően a belső építés miatt nincs szükség az időjárásállóságot biztosító felületkialakításra. A lakáson belüli hang- és hőszigetelés igénye sokkal kisebb, mint külső határoló falak esetében. A tűzvédelmi előírások is enyhébbek és könnyebben kielégíthetők, mint külső falszerkezeteknél. Ezeknek a válaszfalnak minősítése éppen napjainkban fejeződött be teljes sikerrel. Várható, hogy már 1971-ben 200—300 ezer m² gyártására kerül sor, 1975—80-ban pedig évi 1 millió m²-es igénnyel lehet számolni. Az ehhez szükséges forgácslap mennyiség 30—35 ezer m³.

Az építőipari felvonulási épületek forgácslapból való készítése reális piaclehetőséget kínál a forgácslap számára. Ezeknek az épületeknek a hagyományosakkal szemben az a nagy előnyük, hogy többszörösen felállíthatók. A gazdaságossági számítások azt mutatják, hogy a forgácslap épületek akkor előnyösebbek, ha az alkalmazott szerkezet minősége lehetővé teszi a 6—7 alkalommal való le- és felszerelést.

Figyelemre méltó haladást várhatunk attól, hogy az épületasztalosipar a lakások beépített bútoraival a jövőben forgácslapból akarja gyártani. Ezt az előrelépést a Szombathelyen gyártani tervezett, finom felületű forgácslapoknak a piacon való megjelenése teszi lehetővé. Ez a minőségű forgácslap olcsó és korszerű felületnemesítő eljárások alkalmazására teremti meg a feltételeket, ami a beépített bútorgyártás eddigi hagyományos szerkezeteinek korszerűsítéséhez vezet. Várható, hogy hosszabb távon 15—20 ezer m³ forgácslapot igényel a beépített bútorok gyártása.

Már több éve foglalkozik a Nyugatmagyarországi Fűrészek mezőgazdasági épületszerkezetek gyártásával. Nagy reményeket fűztünk — rajtunk kívül még sokan mások is — ehhez a piaci lehetőséghez. Az eddig eltelt idő azonban arról győzött meg bennünket, hogy kiróbbanó sikert a mezőgazdasági építkezéseknél sem várhatunk a forgácslemezéből készült épületszerkezetek elterjedésére. Számíthatunk ugyan a következő években fokozatos előrehaladásra, azonban addig még nagyon sok, itt nem részletezhető műszaki, építésztervezési és árproblémát kell az útból elhárítani. Nagy problémát okoz pl. a panelek helytelen tárolása az építkezések helyén.

A forgácslap építőipari felhasználásának néhány kérdését és területét érintettük.

Úgy foglalhatnánk össze az elmondottakat, hogy az eddig végzett piackutatások, műszaki erőfeszítések jelentős előrehaladást hoztak. *Mindenképpen tisztában kell lennünk azonban azzal, hogy a már feltárt piaci lehetőségek pillanatnyilag kisebbek, mint amilyent az 1972—73. évben az építőipar részére rendelkezésre bocsátható forgácslemez mennyisége megengedne.*

A továbbiak során újabb erőfeszítéseket kell tenni a felhasználási területek kérésében. Ezen túlmenően a felhasználás bővítése érdekében vállalnunk kell a továbbfeldolgozó kapacitások beruházását is, mert eddigi tapasztalataink szerint az építőipar nem kíván foglalkozni a fából készült épületszerkezetek gyártásával.

A következő években a forgácslap termelés egy részét exportpiacon kell elhelyezni. Az exportálás viszont több problémát vet fel. A szocialista piacra való export jelenleg csak jelentős szubvencióval gazdaságos. Ha a szubvenció fenntartása a következő években is biztosítható, akkor a forgácslap elhelyezési lehetőségét megtaláljuk az NDK, Csehszlovákia piacán. Kapitalista piacon csak a legkorszerűbb termékeinkkel jelentkezhetünk. A korszerű termékeknek a hazai piacról való kivonása azonban közvetett úton a hazai piac fejlődését gátolja. A korszerű felületű és minőségű forgácslap megjelenése előnyös volna a bútortiparunknak és az építőiparnak egyaránt. Mód nyílnék az új felületkezelő eljárás megvalósítására, és ezzel új bútortípusok bevezetésére.

Befejezésül azt mondhatnók, hogy a forgácslap termelő vállalatoknak a következő években komoly erőfeszítéseket kell tenniük annak érdekében, hogy az 1973-ban jelentkező nagy volumenű forgácslaptermelés piaci elhelyezését biztosítsák. A jövőben megvalósuló forgácslaptermelő beruházások elhatározása idején pedig a beruházóknak különös gonddal kell mérlegelniük a piaci lehetőségeket és okvetlenül számításba kell venni a termelő beruházással egyidőben a továbbfeldolgozó kapacitás létrehozását is.

Dr. Kovács Jenő:

Az új mechanizmusban az áruelosztás helyébe fejlettebb, színvonalasabb kereskedelmi tevékenység lépett; a kereskedelem azonban csak akkor tudja betölteni feladatát, ha az iparban, s így a faiparban is megvalósul a szükségletre való termelés. A vitaindító előadás rendkívül tanulságosan szemléltette számunkra, hogy a zömében kereskedelmi, de emellett termelő tevékenységet folytató ERDÉRT Vállalat már az új mechanizmus előtt is mennyire felismerte a kereskedelem és a műszaki fejlesztés szoros kapcsolatát.

A vállalat sajátos helyzetéből adódóan sokat tett e tekintetben, mert a világszínvonalon álló, a hazai körülményeknek megfelelő és a legelőnyösebben beszerezhető szovjet fafeldolgozó gépek, valamint szállító és rakodógépek stb. munkába állítása mind e céltudatos törekvés bizonyítása. Külön érdeme a vállalatnak, hogy a fejlesztést saját kockázati alap vállalásával teremtette meg.

A műszaki fejlesztés színvonala nyomja rá bélyegét tulajdonképpen a fakeskedelemre. S rögtön hozzátehetjük, hogy arra a kereskedelemre, amelyre a külső és a belső piac hatásai egyaránt érvényesek. Napjainkban a kereskedelem egyértelműen közvetíti a fogyasztók igényét, mely röviden úgy fogalmazható meg: „minél magasabb készültségi fokú terméket kell az iparban előállítani!” Helyes, ha a termelést a közgazdasági szabályozókkal ebbe az irányba tereljük.

Sajnos, sajátos magyar probléma a faipar klasszikus fenyőanyagával szemben a sokféle lombos fafaj, az erdőgazdaságnak eszköz- és elsősorban szállítóeszköz hiánya, s az elmaradt fafeldolgozó ipar. A bővített újratermelés vonalán az új erdők telepítésében — az elmúlt 25 év alatt — igen szép eredményeket értünk el. Azonban a fafeldolgozó ipar fejlesztési ütemének elmaradása ma már ellentmondásosan béklyója a további fejlődésnek.

Még mielőtt a fafeldolgozással foglalkoznánk, meg kell említeni az erdőgazdaságok komplex feltárását és gépesítését. A korszerű fafeldolgozásnak ugyanis egyik legfontosabb előfeltétele a jó alapanyag ellátás.

Ma már teljesen egyértelmű, hogy a hazai erdőgazdaságok évente egy, később kétmillió m³-rel is többet tudnának adni a népgazdaságnak, csak ehhez az előfeltételnek kell biztosítani. Ez egyébként azért is igen jelentős, mert a fatömegtöbbletet elsősorban a túltartott cser és akác fafajokból lehet biztosítani. Az előfeltételek biztosítása közé tartozik a műszaki színvonal emelése (termelési struktúra megváltoztatásával új termelési technológia létrehozása), valamint az erdőgazdasági munkások

mostoha munkakörülményeinek megjavítása. Jelenleg a technikai eszközök hiányára jellemző, hogy az erdőgazdaságok gépi ellátottsága átlagosan 30—50%-os és ennek a géppállománynak is egy része elavult.

Jó példa az állami gazdaságok fejlődése, ahogy 1960-tól, a mélypontról állami támogatással eljutottak a jelenlegi, színvonalasnak nevezhető technikai felkészültséghez. Az erdőgazdálkodás eszköz-igényessége jelentős, s így magától értetődő lenne, hogy a 47%-os állami támogatást az erdőgazdasági gépekre is kiterjesszék a mezőgazdasági gyakorlathoz hasonlóan. Jelenleg az erdőgazdaságok fejlesztési alapja arra sem elegendő, hogy a termelő fő tevékenységet megfelelő műszaki színvonalon tartásák. Ha a műszaki fejlesztésben nem lépünk előre, kettős veszély is fenyeget: egy-

A tanulmányút résztvevőinek egy csoportja

részt a megfelelő gépesítettség hiánya miatt az erdőgazdálkodás deficitessé válik (hasonló jelenségek Európában már vannak), másrészt a piaci igényeket csak korszerűen gazdálkodó, jól felszerelt erdőgazdaság elégítheti ki. Az üzemterv szerinti gazdálkodásnak is akadálya az eszközhiány, és ez a tényleges akadály, nem pedig az erdőgazdaságok szemlélete.

A fafeldolgozásról el kell mondani, hogy a fűrészüzemekben — mint alapüzemekben — országosan is rekonstrukció előtt állunk. Akkor is nagy itt a lemaradásunk, ha az európai hagyományos fafeldolgozó gépekhez viszonyítjuk, de még hátrányosabb a helyzetünk, ha a korszerűbb fűrészelési eljárásokat vizsgáljuk, mint a SZU-ban alkalmazott nagy teljesítményű páros körfűrészekkel történő fűrészáru előállítás; ezeknek a teljesítménye 2—3-szorosa a keretfűrészekének és jóval alacsonyabb a beruházási költségük. Vagy a Kanadában kifejlesztett, fűrészárut és célforgácsot előállító fűrészgép, amelynek magas termelékenysége mellett előnye, hogy hulladék gyakorlatilag nem keletkezik, mert a kémiai faipar számára a vágásrés és oldalanyag is teljes mértékben hasznosítható aprítékban jelentkezik.

Bizonyos területeken új távlatot nyithat meg az évgyűrűkkel párhuzamosan történő új fűrészelési eljárási mód, a „RUHO” módszer. Ezenkívül igen nagy jelentősége lehet azoknak a célgépeknek, amelyekkel alacsonyabb eszközérték mellett viszonylag magas értékű termék állítható elő, vagyis a kereskedelmi tevékenység jelzése alapján a nyersanyagtól mindinkább a kész termék irányába jutunk el.

Ilyenekre eddig is volt példa, mint az ERDÉRT faházcsalád típus, vagy a pusztavacsi kemény-lombos faház akció, s talán itt is hasznos lenne a kölcsönös előnyökön alapuló együttműködés. Ezenkívül a Faipari Kutató által kikísérletezett lombos fűrészáruból készíthető, szekrényes-rétegelt-ragasztott és I-szelvényű fatartók, melyekkel fenyő gerendák helyettesíthetők és így elősegíthető a korszerű fóliaházas mezőgazdasági zöldégetermesztési program.

Az akác és a cser probléma megoldása szempontjából — a két fafaj az ország erdőterületének 37%-át teszi ki — különösen jelentős a legújabb ERDÉRT kezdeményezés, amikor is a rakodólap elemek gyártása helyett kész rakodólap gyártás történik akácból és cserből, és ezzel nagy lépést tehetünk előre a konténer program megvalósítása területén is. A kész rakodólap termelés a jövő útja és ez egyúttal hazánkban a nemzetközi munkamegosztásba való bekapcsolódását is elősegíti. Országos program kidolgozása szükséges a hazai fafeldolgozás fejlesztésére és ezen belül külön gondolni kell az északmagyarországi térségre, mely komoly fafeldolgozó bázissal nem rendelkezik, s a nagy szállítási távolság miatt az export vonalán is hátrányosabb helyzetben van.

Befejezésül az előadásban is említett, világviszonylatban is legdinamikusabban fejlődő cellulózipari alapanyag ellátáshoz szeretnék néhány gondolatot fűzni.

Szomorúan kell megállapítanunk, hogy Magyarország európai viszonylatban a legnagyobb kemény lombos papírfát exportáló ország lett. Ez, sajnos, az olcsó nyersanyag-export és a drága késztermék import világos példája. Érzékeltetésül annyit, hogy általában 6—7 norm. úrm. papírfából állítanak elő egy tonna cellulózt, s mi pedig jelenleg 20 norm. úrm. papírfát export után tudunk egy tonna cellulózt vásárolni.

Félreértés ne essék, itt nem a külkereskedelemtől van szó, mert a Lignimpex Vállalat a kemény lombos papírfát programmal új távlatokat nyitott meg az erdőgazdaságok előtt. Különösen jelentős ezen belül is a cser papírfát program, amellyel sikerült a figyelmet ráirányítani arra a fafajra, amelyből viszonylag nagy tartalékkal rendelkezünk és bizonyítani azt, hogy ez a fafaj is alkalmas a kémiai feldolgozásra. Természetesen tisztában vagyunk azzal, hogy ma itthon a cser papírfát nem dolgozható fel, de ezért ez, hosszú távon a fejlődés biztató jele. Jelenleg a legkedvezőbb megoldás a cser papírfát exportja és ez közmegegyezésre rendezetten folyik. A hazai cellulózellátás bővítésénél elsősorban a nyár és a hazai fenyő alapanyagra gondolunk. A kémiai faipar rohamos fejlődése számunkra azt a kedvező változást és előnyt is hozta, hogy az egész világon nagymértékben csökken a lombos és tűlevelű fákból készült cellulózok közötti árrés.

Iparpolitikai kérdés nálunk az a huza-vona, mely a rendelkezésre álló hazai nyersanyagra épülő cellulóz-gyár körül kialakult. Ez az évek óta történő egy helyben topogás káros a népgazdaságnak és teljesen érthetetlen az erdészársadalom előtt. Pedig ma már a nemzetközi gyakorlatnak és felfogásnak megfelelően a fa-komplexumhoz a cellulóz és papír program is hozzátartozik. Ha nálunk e területen nincs meg a teljes összhang, javasoljuk, hogy egyszeri kiemelt állami támogatás formájában rendezzék az új cellulózzágyár megépítését és legyen ez közös papíripari és erdészeti beruházás, ahol az erdészeti jelenléte garancia arra, hogy biztosítva lesz az alapanyagellátás.

Röviden az ide tartozó apríték termelésről: A fa gazdaságos feldolgozása, valamint a napjainkra jellemző rendkívüli cellulóz alapanyaghiány indokoltá tette a fafeldolgozásban keletkező, elsősorban fenyőből, de bizonyos lombos fafajok hulladékából is a cellulóz apríték termelést. Általánosságban Európában már minden fafeldolgozó üzemnek alapgépe a kéregzőgép és az aprítógép. A kéregmentes hulladék alapanyagot cellulóz apríték formájában hasznosítják. Ma már Európában a hulladékból nyert alapanyag 22%-át teszi ki a hagyományos cellulóz alapanyag. A hulladék felhasználása cellulózipari célra világtendencia; pl. az Egyesült Államokban a cellulóz gyárakban az utóbbi tíz év alatt 3%-ról 25%-ra emelkedett a hulladékanyag felhasználása. Japánban a hulladék alapanyag és a közvetlen aprítékban történő termelés meghaladja a teljes alapanyag felhasználás 50%-át.

Hazánkban, a lehetőségeink ellenére, ma még 1%-ot sem ér el a hulladék hasznosítása cellulózipari célra. Néhány éve elszigetelt erdőgazdasági és ERDÉRT kezdeményezés tartható még csak számon.

Tavaly tanulmány készült az ERDÉRT Vállalat mátészalkai telepére a „Fahulladék hasznosítása papíripari apríték céljaira” címen. Ezenkívül az ERDÉRT Vállalatnak sajátosságaiból adódik, hogy a manipulálásból keletkező eselék anyagot szintén felhasználja erre a célra, s hasonló lehetőség az erdőgazdaságok vonalán a tört méretű papírfá. A legújabb műszaki fejlesztési intézkedés alapján Tuzséron az alapanyagot a feldolgozás előtt kérgezik, és a kéregmentes, hulladékanyag teljes egészében felhasználható cellulózapríték céljára. Ez a megoldás a gazdaságossági szempontoknak is megfelel, mert eléri, hogy a korábbi 150 Ft/t hulladékár 2000 Ft/t körüli termékárban realizálódik és mintegy 30—50 ezer tonnával elősegítik a cellulózalapanyag ellátást.

Bízunk abban, hogy a mai tanácskozás a lehetőségekhez mérten hozzájárul a problémák megoldásához, melynek alapján jelentős eredményeket ér majd el az erdészet a IV. ötéves tervben mind a kereskedelem, mind a műszaki fejlesztés területén és ehhez adja minden ágazatban dolgozó erdészeti szakember maradéktalan jó munkáját.

Kassai Jenő:

Miután a vándorgyűlés a vitaindító előadás révén tájékozódott szupervállalatunk kereskedelmi tevékenységéről, jó lenne abból néhány tanulságos megállapítást tenni az erdőgazdasági és faipari vállalatok kereskedelmi tevékenységére is.

A gazdaságirányítási rendszer egyes fenyő és bükk cikkek kivételével többszörös értékesítésnek nyitott utat, s ennek révén lehetővé vált, hogy a termelők és a felhasználók közötti eddig közvetítőkön keresztülvezető utat lerövidítve, közvetlen és szabadon választott kereskedelmi kapcsolat jöjjön létre. Másrészt, az integrált üzemek vertikális termelése révén már nemcsak a primer választékok piaci értékesítésére van lehetőség, hanem a termelő vállalat úgy alakíthatja ki vállalati profilját, hogy a teljes termelési sorban akár a kész terméket is előállítva, közvetlenül adhatja azt a fogyasztónak.

Am a fakereskedelem tevékenységét — ha a most már valóban létező versenyben a konkurenciával lépést akarunk tartani, különösen ha külföldi partnerek is részt vesznek abban — vállalatainknak is olyan nívóra kell emelni, mint amilyen szinten az ERDÉRT végzi. Ehhez a modern vállalatgazdálkodási és kereskedelmi tevékenység kialakításához néhány alapvető szemléleti elvet lenne célszerű először tisztázni, nemkülönben a vállalatok vezetését és egész tevékenységét egyre inkább piaccentrikussá kellene átformálni.

Részleteiben mi szükséges ahhoz, hogy az említett vállalatok hasonló potenciállal rendelkezzenek? Azt hiszem, többek között a következők:

- szakember gárda, s ehhez a lehetőség a nagyon lelkes és kellő alapképzettséggel bíró erdőgazdasági kollégák révén megvan;
- informáltság, mégpedig nemcsak a piacról, de a modern gyártási technológiákról is, ezenkívül a korszerű kereskedelmi áruk ismerete, amit előbbi javaslatom realizálása esetén meg lehet teremteni;
- tartalék tőkealap és elfogadható hitellehetőség, vagyis készletezési lehetőség, ami sajnos nincs meg, de amit a szabályozók megváltoztatásával vagy az ERDÉRT-tel történő kooperációval többé-kevésbé meg lehetne teremteni;
- eszközellátottság, azaz beinvestáltság, ami sajnos vállalataink egyik legnehezebben megoldható kérdése; ezen csak a népgazdasági szinten megváltoztatott nyereségelvonási módszerek segíthetnének;
- kockázatvállalási lehetőség, ami az előbbiekkal összefüggő feltétel, s ennek biztosságot megoldása híján, ezt csak a vállalati vezetés kellő informáltságon alapuló bátorsága pótolhatja ésszerű mértékben;
- üzleti hagyományok, vagy rutin, ami kellő gyakorlattal megszerezhető;
- kedvező légkör, vagyis az üzleti partnerek és a népgazdasági környezet szimpátiájának megteremtése, amit az ún. public relation ma már tudatosan kialakított eszközeivel meg lehet szerezni;
- reklámozási tevékenység, melynek pszichikai módszereit meg kell tanulni;
- a kooperációs lehetőségek felderítése és maximális kihasználása egy-egy vállalkozásra azért is, hogy ezzel az investíciós lehetőségeket növeljük, és ebben akár az Erdőgazdasági és Faipari Egyesülés egy létesítendő közös alapja, akár az ERDÉRT adhatná a maximális segítséget.

Hozzá szeretnék szólni még a vitaindító előadás azon megállapításához, melyben „a hazai erdőkben felgyülemelő akác és cser állományunk” problémáját említi. Meg-

állapíthatjuk, hogy e két fajfaj problémáját nem feltétlenül szükséges együtt említeni, mivel perspektivikusan alapvető különbség van közöttük.

Az akác ugyanis rövid vágásfordulójú fajfaj, ami a gazdasági értékelés szempontjából azt jelenti, hogy amennyiben új technológiák révén megkeressük a másodlagos feldolgozásban alkalmazható jobb lehetőségeit, — erre, egyrészt a nemesítésben rejlő lehetőségek révén, másrészt az irodalomból megismerhető egyre szélesebb körű új feldolgozási technológiák útján megvan a módunk — e lehetőségek kihasználásával nagyobb végermék értéket próbálva elérni, a rövid időszaki értékhozadék révén kiemelhetjük ezt a fajfajt dekonjunkturális helyzetéből. Merőben más a perspektíva

A vásárosnaményi forgácslap- és ládagyár előtt

a cser esetében. Itt ugyanis az a lehetőség, hogy a csert külföldön cellulózzá tudják feldolgozni — s ez megfelelő erőfeszítés útján itthon is elérhető lenne — csak annyit jelent, hogy e fajfaj hozadékának egy részét papírfá áron lehet értékesíteni, de azt is csak 65—90 éves termelési ciklus befektetési és ráfordítási árán. Meg kell állapítsuk, hogy ha az állami dotációról nem is beszélünk, ugyanezt az értékhozadékot más fajfajjal fele, vagy egyharmad időtartamú ciklus alatt is el lehet érni a jelenlegi cser termőhelyeken.

Durva számításaink szerint a két fajfaj egymáshoz viszonyított értékhozadéka, ha az állami támogatás nélküli csert 100-nak vesszük, akkor a dotációs cser 120, az akác 144-es indexszel jelölhető. Az erdefenyő értékhozadéka az előbbi viszonyított alapon 257 lehetne.

Mivel a cser termőhelyeken a mai vélemény szerint leginkább erdefenyőt lehetne természetni, az ERTI által kezdeményezett és most már hivatalosan jóváhagyott fenyő program is elsősorban veszi számba ezt a természetési bázist a hazai fenyőtermesztés bővítése szempontjából. A fenyő program mintegy 100 000 ha fenyőállománnyal bővíti majd a hazai kapacitást. Ezenkívül igyekszik felkutatni a fenyőanyagok és szerkezetek helyettesítési lehetőségeit és e helyettesítők perspektíváit is. Ezzel, ha a fenyőimportot mai tömegéhez viszonyítva lényegesen nem is csökkenthetjük, de az előadásban is vázolt mértékű várható emelkedését igyekszünk megállapozni. Ez nyilván az ERDERT tevékenységére is hatással lesz, amennyiben az import kívánatos méretségét inkább a nagyobb átmérő felé fogja eltolni.

A fenyő termelési kapacitás bővítése nem csökkentené az értékes lombfák exportjának szépen fejlődő mértékét. Az elgondolások szerint ugyanis a kapacitás bővítés főleg rontottnak minősített akác és cser állományok fafajcserés átalakítása és a mezőgazdaságtól átveendő területeken, új telepítések révén történik majd.

*

Szenes Endre, a LIGNIMPEX Vállalat vezérigazgatójának hozzászólását az időhiány sajnos erősen korlátozta. Csak röviden mutatható rá, hogy a faexportunk még erősen a kialakulás stádiumában van. A cser és akác exportja csupán első fejezete egy folyamatnak. Papírfának való felhasználásuk még külföldön is erősen korlátozott. A szakmával együtt kell majd megállapítani, hogy folyamatosan mit is exportálhatunk. Ennek legfontosabb feltétele olyan korszerű üzemek létrehozása, amelyeknek termékeit külföldön tartamosan el lehet helyezni. Rendszeres kapcsolatot és együttműködést sürgetett az Egyesület és a külkereskedelmi vállalat között az ország fagazdálkodása számára optimális exportstruktúra kialakítása érdekében.

Dr. Pankotai Gábor rektorhelyettes a mechanikai fafeldolgozás korszerűtlenségének felszámolására tett javaslatot. Megítélése szerint nem vagyunk szellemileg felkészültek egy olyan átfogó ipartelepítési terv elkészítésére, amelynek keretében az „építőszekrény” elv szerint fokozatosan kifejleszthetnők a kitermelt faanyag optimális hasznosítását lehetővé tevő, a folyamatos és magas értékű exportot biztosító, korszerű feldolgozást. A szükséges szellemi felkészítésre az egyetemi továbbképzés segítségével ajánlotta fel. Az ilyen előkészítés után kialakított átfogó terv fokozatos megvalósítása magában hordja a ma szinte megoldhatatlannak tartott finanszírozás lehetőségét is, mert a célszerűen létrehozott részegységek már kigazdálkodhatják a továbbiak létesítési költségeit.

Dr. Madas András elnöki zárószavában elsőnek az egyesület belső életével foglalkozott. Örömet fejezte ki a tagság körének szélesedése felett és ezen belül elsősorban a termelőszövetkezeti erdészeti szakemberek tömörülését tartotta rendkívül jelentősnek. Fontosnak tartotta a helyi csoportokkal való behatóbb központi foglalkozást és kilátásba helyezte a titkároknak erősebb központi eligazítását. Az ülésszak témájával kapcsolatban leszögezte, hogy a kereskedelem tudomány, s a fagazdaság területén is fokozatosan ki kell építeni. Utalt a vállalati távlati tervek fontosságára, mert ezek célszerűen orientálhatják a népgazdasági irányítást is.

Tanulmányút

A vándorgyűlés másnapján a kettős rendezésnek megfelelően rövid bepillantást nyertek a résztvevők mind a Felsőtisza Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság, mind az ERDÉRT Vállalat munkaterületébe.

A termelés folyamatát követve elsőnek erdőjárásban volt részünk. A hivatalos ismertető csak villanásszerű képet ígért a nyírségi erdőkről, gyengébről is, kiválóról is. Ennek során jártunk egy nyolcadik évében levő akác-óriásnyár célállományú elegyes, többszintes erdőrészletben, majd egy középkorú feketefenyvesben, hasonló korú kocsányos tölgyesben, végül az országos híré baktalóránt-házi 100—120 éves gyertyános-kocsányostölgyesben. A hatalmas, ágtiszta, hengeres törzsek sűrű rengetegében, a magasra feltolt koronák teljesen zárt lombátora alatt mindenkit lenyűgözött a lecsapolás előtti időket idéző ősi kép.

A nyírségi erdészek fatermesztő munkáját a bejárásnál szemléletesebben mutatta az autóbuszokon megtett meglehetősen hosszú út, illetve az ennek során mellettünk elsuhanó táj. Óriási a fejlődés, ami az elmúlt 25 év alatt nagyrészt erdészeink keze nyomán megvalósult. Jobbra-balra tekintve mindenütt új erdők, fasorok, erdősávok, facsoportok. Rengeteg nyár — főleg óriás — gondosan, szakszerűen nevelve. Közöttük mindenütt gyümölcsös bőven rakott almások, virágzó dohánytáblák, kukorica stb. Egyik legszebb kultúrtájunkká alakult ez a vidék az elmúlt két rövid évtized alatt. Minden szövegnél jobban indokolja egyrészt *Kovács József*, másrészt *Szeghalmi Ferenc* most történt kitüntetését. Nem elfeledettek azonban *Fuisz József* érdemei sem — következtethetőleg abból a me-